

Nærings- og fiskeridepartementet

Høringsinnspill til den norske posisjonen til EUs lovforslag om forbud mot tvangsarbeid

Etisk handel Norge er en organisasjon med 217 medlemmer fra næringsliv, sivilsamfunn og offentlig sektor, stiftet av LO, Virke, Coop og Kirkens Nødhjelp i år 2000. Vi takker for muligheten til å komme med høringsinnspill for å utarbeide eventuelle norske posisjoner til forslaget fra Europakommisjonen om å forby produkter laget med bruk av tvangsarbeid, *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on prohibiting products made with forced labour on the Union market*. Forbudet omfatter alle produkter, inkludert landbruksprodukter, som gjøres tilgjengelige på markedet i EU. Det er i utgangspunktet ingen nedre grense for hvilke bedrifter som blir omfattet av lovforslaget.

Etisk handel Norge er positiv til intensjonen med lovforslaget, å få utryddet tvangsarbeid som 28 millioner mennesker er tvunget til å utføre. Dette er vår tids moderne slaveri og alle gode krefter må jobbe sammen slik at tvangsarbeid blir utryddet, men dette arbeidet tar dessverre (altfor) lang tid. Våre kommentarer og innvendinger knytter seg til selve utformingen av lovforslaget.

Det foreligger nå flere lovforslag fra EU; Bærekraftsrapporteringsdirektivet (CSRD) og aktsomhetsvurderingsdirektivet (CSDDD), og taksonomien (minimum social safeguards) som alle krever at bedriftene i henhold til OECDs 6-trinns modell gjør aktsomhetsvurderinger. Her hjemme har vi den norske åpenhetsloven. Ingen av de nevnte lovreguleringene forbyr eksplisitt tvangsarbeid, slik lovforslaget gjør, men ved å gjøre regelmessige risikobaserte aktsomhetsvurderinger vil tvangsarbeid ofte komme som vesentlig risiko (salient issue) jo lenger ned i leverandørkjeden bedriften kartlegger, og relevante tiltak skal da settes inn. Forslaget innebærer at næringslivet får hovedansvar for å undersøke, vurdere og avgjøre om produkter er laget med bruk av tvangsarbeid eller ikke, men dette må gjøres uifra aktsomhetsvurderingsmetodikken og forholdsmessighet som ligger innbakt i både åpenhetsloven og i andre EU-reguleringer.

1. Den norske posisjonen må se sammenhengen med og samordnes mot den norske åpenhetsloven og andre EU-prosesser som har fokus på leverandørkjedeinformasjon (blant annet produktpass), og det må også vurderes hvor i norsk rett et slikt forbud skal skrives inn

2. Det er viktig å unngå dobbel og trippel rapportering. Bedriftene skal gjøre aktsomhetsvurderinger både i henhold til CSRD og CSDDD og åpenhetsloven, og i tillegg egne undersøkelser på produktnivå i henhold til lovforslaget, men det bør være tilstrekkelig at virksomheter som er omfattet av disse lovreguleringene gjør regelmessige risikobaserte aktsomhetsvurderinger og ikke per produkt, slik lovforslaget legger opp til. Dette støttes også i EU-parlamentets brief fra februar 2023 som tar til orde for at aktsomhetsvurderinger utført av bedrifter som er omfattet av nevnte EU-reguleringer, ikke trenger å gjøre noe i tillegg utifra lovforslaget siden bedriftene allerede gjør aktsomhetsvurderinger:– *Unlike the proposed CSDDD the proposed regulation on forced labour would not introduce any specific requirements for companies to carry out due diligence on forced labour or any other human rights aspects. Business falling within the scope of CSDDD would need to address the risks of forced labour in their supply chain(...), which may be sufficient to ensure that no forced labour is involved in their respective supply chains. **For these companies, no additional compliance needs will arise from the current proposal on prohibiting products made using forced labour*** (European Parliamentary Research Service, Briefing «Proposal for a ban on goods made using forced labour») (fet skrift er vår utheving). Sist, men ikke minst, å gjøre aktsomhetsvurderinger er ingen garanti for at det ikke finnes tvangsarbeid i produktenes leverandørkjede, men er en mye bedre metode enn å undersøke produkt for produkt.
3. For å dokumentere et produkts leverandørkjede må det etableres tydelige (og grundige), men ikke unødig kompliserte, rammer for å dokumentere leverandørkjeden – her vil vi foreslå at det settes krav til å gjøre aktsomhetsvurderinger, som ikke er del av dagens lovforslag. Også erfaringer med det tilsvarende ettårige amerikanske forbudet mot tvangsarbeid Uighur Forced Labour Prevention Act (UFLPA) og krav til sporbarhet, vil være nyttig læring for den norske posisjonen. Fra våre medlemmer har vi fått opplyst at en leverandør hadde hele 500 siders langt dokument for å vise sporbarhet, og dette er et eksempel på uforholdsmessighet og som vil være for byrdefullt for den enkelte norske virksomhet.
4. Ved å ha et lovforbud vil også høyrisiko produkter, slik som for eksempel solceller bli enda mer problematiske å handle inn. Nå har også den norske regjering pålagt alle nye statlige bygg å ha solceller på taket som vil forsterke norsk etterspørsel etter solceller. Det er godt dokumentert at det er høy risiko for statlig tvangsarbeid utført av uighurer ved innkjøp av solceller fra Kina, som står for over 70 prosent av tilbudet på verdens basis. EU ville ikke klare å oppnå Green Deal uten fornybar nullutslippsenergi, samtidig som menneskerettighetene må ivaretas. Dette er en problemstilling som vil forsterke seg med tvangsarbeid-

lovforslaget og Norge bør derfor gå grundigere inn i hvordan disse utfordringene skal håndteres.

5. Etter forslaget skal det utpekes kompetente myndigheter i hvert medlemsland som i samarbeid med tollmyndighetene skal håndheve regelverket etter detaljerte bestemmelser. Hvem har denne kompetansen hos norske myndigheter? I dag har Forbrukertilsynet tilsyn med åpenhetsloven og kan utvide sitt område, men da må de tilføres flere ressurser. Finanstilsynet skal ha tilsyn med bærekraftsrapporteringsdirektivet og loven om bærekraftsinformasjon. Vårt inntrykk er at kompetansen hos Finanstilsynet må bygges opp og at det må samarbeides mellom både de ulike norske tilsynene og departementene. I dag er det liten grad av norsk koordinering og samordning på bærekraftsfeltet innen forvaltningen og vi oppfordrer til mer tverrdepartemental samordning og kompetanseheving. Her bidrar vi i Etisk handel Norge gjerne.

Oslo, 25.09.23

Vennlig hilsen,

Heidi Furustøl Daglig leder